



Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

27.08.2026 nr 12-19/26-31/3

Riigikogu üheksa liikme kaebuse edastamine

Edastan Riigikohtule Riigikogu üheksa liikme e-kirjaga (lisa 1) esitatud kaebuse (lisa 2). Kirjale on lisatud Vabariigi Valimiskomisjoni 25.08.2026 koosoleku protokoll nr 55 (lisa 3), 25.08.2026 otsus nr 100 (lisa 4), kaebajate poolt komisjonile 24.08.2026 esitatud avaldus (lisa 5) ja selle kaaskiri (lisa 6).

Vabariigi Valimiskomisjoni hinnangul ei ole esitatud pöördumine Vabariigi Presidendi valimise seaduse (VPVS) § 10 lg 1 tähenduses protest hääletamise korra rikkumise kohta. VPVS näeb Vabariigi Presidendi valimisel ette kaks protesti esitamise alust. VPVS § 10 lg 1 kohaselt võib Riigikogu või valimiskogu liige enne häälte lugemist esitada Vabariigi Valimiskomisjonile kirjaliku protesti hääletamise korra rikkumise kohta. VPVS § 12 lg 1 kohaselt võib enne valimistulemuse kindlakstegemist esitada kirjaliku protesti hääletamistulemuse kindlakstegemise korra rikkumise kohta. Kaebuse esitamise ajal ei ole hääletamist veel toimunud ning seega ei saa kandidaadi registreerimise otsus iseenesest kujutada endast hääletamise korra rikkumist VPVS § 10 lg 1 tähenduses. Kaebajate pöördumine ei puuduta VPVS § 9 reguleeritud hääletamise korda – hääletamise korraldamisel ega hääletamistulemuse kindlakstegemisel toime pandud väidetavat rikkumist. Kandidaadi registreerimine ja hääletamine on VPVS-s eraldi reguleeritud valimismenetluse etapid. Asjaolu, et kandidaadi registreerimine on hääletamise eelduseks ja mõjutab hiljem hääletamissedelile kantavate kandidaatide ringi, ei muuda kandidaadi registreerimise otsust hääletamise korra osaks.

Pöördumise esemeks on Vabariigi Valimiskomisjoni 25.08.2026 kandidaadi registreerimise otsus nr 100. Kaebajad leiavad, et ametis oleva õiguskantsleri registreerimine Vabariigi Presidendi kandidaadiks on põhiseadusega vastuolus, ning taotlevad nimetatud otsuse tühistamist. Kaebuses viidatud põhimõtte, mille kohaselt tuleb valimiskaebemenetluses vaidlustada õiguste väidetava rikkumise põhjustanud esimene vaidlustatav toiming, ei anna alust laiendada VPVS §-s 10 sätestatud protesti eset. VPVS kaebuste esitamise ja menetlemise korda ette ei näe. Seetõttu ei vaata Vabariigi Valimiskomisjon pöördumist läbi VPVS regulatsiooni kohases protestimenetluses ja edastab selle kaebusena Riigikohtule.

Kaebajad põhjendavad kaebeõigust sellega, et nende hinnangul rikuks hääletamise korda võimalus anda hääl kandidaadile, kelle registreerimine on nende arvates põhiseadusega vastuolus. Kaebajad väidavad, et VVK otsus rikub nende individuaalset õigust osaleda põhiseaduspärasel presidendivalimistel. Riigikohus on varasemates kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi puudutavates lahendites leidnud, et kuigi vallaelanik võib olla huvitatud, et isikud oleks volikokku valitud ja asendusliikmete vastu vahetatud seaduses sätestatud korras, ei tulene ainuüksi sellisest huvist isikutele kohtulikult kaitstavaid subjektiivseid õigusi ning

sellist kaebust tuleb pidada avalikes huvides esitatud kaebuseks (vt RKPJKo 12.03.2013, 3-4-1-6-13, p 20, 5-25-75/3). Küsimus, kas Vabariigi Presidendi valimise korral on Riigikogu liikmetel kaebeõigus PSJKS § 37 alusel, kuulub Riigikohtu pädevusse.

Kaebajate peamine argument on, et ametis olevat õiguskantslerit ei tohtinud presidendikandidaadina registreerida, sest juba kandideerimine ise on vastuolus õiguskantsleri põhiseadusliku sõltumatusega. Vabariigi Valimiskomisjon vaidleb kaebusele vastu ja jääb protokollis kajastatud seisukohtade juurde ning palub kaebuse rahuldamata jätta. Vabariigi Valimiskomisjon kontrollis Vabariigi Presidendi kandideerimisele seatud seadusest tulenevaid piiranguid ja kehtiv seadus kaebajate viidatud piirangut ette ei näe.

Lisaks peab Vabariigi Valimiskomisjon vajalikuks osutada, et sarnane küsimus tuli lahendada Saksamaa Liitvabariigil ning otsustada, kas Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohtu kohtunik ja president Roman Herzog võis ametisoleku ajal kandideerida Saksamaa Liitvabariigi presidendiks. Ta andis 1994. aastal erakondadele nõusoleku olla presidendi kandidaat. Sellest tekkis õiguslik küsimus, kas ta saab jätkata kandideerimise ajal konstitutsioonikohtu kohtunikuna. Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus vastas 27.01.1994 lahendis (BVerfG 89, 359;1 BvR 1693/92) sellele küsimusele jaatavalt. R. Herzog valiti 23.05.1994 Saksamaa Liitvabariigi presidendiks. Ta täitis oma kohtuniku ametiülesandeid senikaua, kuni algasid tema presidendi volitused 01.07.1994.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ingrid Kullerkann
Vabariigi Valimiskomisjoni esimees

Lisad:

1. Kaebuse edastamise 27.08.2026 e-kiri;
2. Kaebus;
3. Vabariigi Valimiskomisjoni 25.08.2026 koosoleku protokoll nr 55;
4. Vabariigi Valimiskomisjoni 25.08.2026 otsus nr 100;
5. 24.08.2026 taotlus;
6. Taotluse edastamise e-kiri.

Sama: Martin Helme